

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kişilerin cinsel tercihlerinden dolayı ayrımcılığa maruz kalmasını önlemeye yönelik, Anayasanın 98'inci, TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırmasını arz ederiz.

1-OSMAN ÖZÇELİK
2-SELAHATTİN DEMİRTAŞ
3-GÜLTAN KIŞANAK
4-AYLA AKAT ATA
5-BENĞİ YILDIZ
6-AKIN BİRDAL
7-EMİNE AYNA
8-FATMA KURTULAN
9-HASİP KAPLAN
10-HAMİT GEYLANİ
11-İBRAHİM BİNİCİ
12-M. NURİ YAMAN
13-MEHMET NEZİR KARABAŞ
14-MEHMET UFUK URAS
15-ÖZDAL ÜÇER
16-PERVİN BULDAN
17-SEBAHAT TUNCEL
18-SEVAHİR BAYINDIR
19-SIRRI SAKIK
20-ŞERAFETTİN HALİS

SİİRT
DİYARBAKIR
DİYARBAKIR
BATMAN
BATMAN
DİYARBAKIR
MARDİN
VAN
ŞIRNAK
HAKKARİ
ŞANLIURFA
MUŞ
BİTLİS
İSTANBUL
VAN
IĞDIR
İSTANBUL
ŞIRNAK
MUŞ
TUNCELİ

GEREKÇE ÖZETİ

Bir şahsa veya bir mülke karşı işlenen suçun nedeni ırk, renk, etnik köken, din, cinsel yönelim, fiziksel veya zihinsel engeller ile ilgili ise bu suç nefret suçunu teşkil eder.

Nefret suçları, zaman zaman çeşitli toplumsal kesimler arasındaki siyasal çatışma ve kamplaşma eğilimleri ile ilgili görünse de, failleri, her zaman, belirli siyasal kesimlere mensup, yönelimleri kararlı kimseler değildir. Ancak nefret suçlarının failleri; bu suçları her zaman siyasi saiklerle işlemiyor olsalar da, kriminolojik olarak, belirli kesimlere karşı egemen toplumsal önyargılardan, "tarihsel" düşmanlıklardan, genel kıskırtmalardan etkilenen kimseler oldukları söylenebilir. Bu nedenle nefret suçları, belirli toplumsal kesimlere yönelik egemen-siyasal ya da sosyo-kültürel tahammülsüzlüğün veya düşmanlıkların, bireysel izdüşümleri olarak görülebilir. Aslında her suç için geçerli olan önemli bir kriminolojik gerçek, nefret suçları için de geçerlidir: Bireysel olsun toplu olsun suç olgusu; salt bireysel bir "şaşırmışlığın" ya da gayrimeşru bir "ölçüsüzlüğün" değil, aynı zamanda devletin yapısının, toplumsal ilişkilerin ve hiyerarşik yapılanmaların örgütlenmesinin, egemen ahlâk ölçülerinin, ekonomik paylaşımın, toplumsal, ekonomik ve kültürel iletişim kodlarının niteliğinin ya da niteliksizliğinin de bir göstergesidir.

Türkiye'de çoğunluğu belirleyen tek tipçi ideolojik iktidar anlayışlarının dışında kalanlar nefret suçlarının hedefi olabilmektedir. Lezbiyen, gey, biseksüel, transgender (LGBT) bireyler de ayrımcılıktan etkilenen ve hedef olan bir kitledir.

Türkiye'de de türlü etnik, dinsel, cinsel ve siyasal azınlık kesimleriyle ilgili siyasetteki perspektif değişimi, toplumun siyasi orta kesimlerine de rahatça sığrama potansiyeli gösteren kin ve nefret eğilimini ortadan kaldıracaktır. Dengeli bir azınlıklar siyasetinin ve ayrımcılığın sistematik olarak önlenmesinin, farklılıklara düşmanlığı da dolaylı olarak önleyeceği tartışmasızdır.

GEREKÇE

Bir şahsa veya bir mülke karşı işlenen suçun nedeni ırk, renk, etnik köken, din, cinsel yönelim, fiziksel veya zihinsel engeller ile ilgili ise bu suç nefret suçunu teşkil eder.

Nefret suçları, zaman zaman çeşitli toplumsal kesimler arasındaki siyasal çatışma ve kamplaşma eğilimleri ile ilgili görünse de, failleri, her zaman, belirli siyasal kesimlere mensup, yönelimleri kararlı kişiler değildir. Ancak nefret suçlarının failleri; bu suçları her zaman siyasal saiklerle işlemiyor olsalar da, kriminolojik olarak, belirli kesimlere karşı egemen toplumsal önyargılardan, "tarihsel" düşmanlıklardan, genel kışkırtmalardan etkilenen kişiler oldukları söylenebilir. Bu nedenle nefret suçları, belirli toplumsal kesimlere yönelik egemen-siyasal ya da sosyo-kültürel tahammülsüzlüğün veya düşmanlıkların, bireysel izdüşümleri olarak görülebilir. Aslında her suç için geçerli olan önemli bir kriminolojik gerçek, nefret suçları için de geçerlidir: Bireysel olsun toplu olsun suç olgusu; salt bireysel bir "şaşırmışlığın" ya da gayrimeşru bir "ölçsüzlüğün" değil, aynı zamanda devletin yapısının, toplumsal ilişkilerin ve hiyerarşik yapılanmaların örgütlenmesinin, egemen ahlak ölçülerinin, ekonomik paylaşımın, toplumsal, ekonomik ve kültürel iletişim kodlarının niteliğinin ya da niteliksizliğinin de bir göstergesidir.

Türkiye'de çoğunluğu belirleyen tek tipçi ideolojik iktidar anlayışlarının dışında kalanlar nefret suçlarının hedefi olabilmektedir. Lezbiyen, gey, biseksüel, transgender (LGBT) bireylerde ayrımcılıktan etkilenen ve hedef olan bir kitledir.

Türkiye'de LGBT bireylerin mağduru olduğu genellikle önyargı ile işlenmiş gasp, taciz, tecavüz, yaralama, cinayet gibi ağır cezai yaptırımlara neden olan suçlar ve sonrasındaki yasal süreç de neredeyse her zaman yasa uygulayıcıların ön kabullerle hareket edip toplumsal önyargıyı teyit ettikleri görülmektedir. LGBT bireylerin adı geçtiği vakalar halen bilinen ve en az raporlanan ve kayıt altına alınan suçlardır. Bunun yanında failerin çoğunlukla cezasız kaldığı ya da cezai indirimlere tabii tutulduğu bilinmektedir. Bu duruma öncelikle ülkelerin mevzuatlarında LGBT bireylere yönelik nefret suçlarının hüküm altına alınmaması neden olduğu gibi aynı zamanda mağdurların kanun uygulayıcılara başvururken çekinmeleri ya da bildirimlerinin ciddiye alınmayacağına dair inançları etkili olmaktadır. Polisin olaylara yaklaşımının neredeyse her zaman önyargı olduğu hatta yasal olarak görev ve yetkilerini aşarak suç işledikleri ya da suç işleyenlere göz yumdukları bilinmektedir. Kimi yaşanan olaylarda polisin suçu ve suçluları desteklediği LGBT'li bireylere yönelik sözlü ya da fiziki şiddet uyguladığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de nefret suçlarına ilişkin toplumsal ve bilimsel çabaların artması gereklidir. Nefret suçlarının mağdurlarının seslerini daha fazla çıkarması ve "farklı olma haklarının" teslim edilmesi çok önemlidir.

Nefret suçlarının önlenmesi amacına yönelik olarak çalışan şeffaf kurumların oluşturulmasına gereksinim vardır. Birçok Avrupa ülkesinin aksine Türkiye'de ayrımcılığın önlenmesi amaçlı ve ayrımcılığa maruz kalanların şikâyetinde bulunabilecekleri müesseseler yoktur.

Türkiye'de de yargılamaların uzun sürmesi sadece nefret suçları açısından değil genel suçlar açısından da ciddi bir sorundur. Bu soruna karşı önlem alınması ve özellikle yargıçların ceza tayininde suçun nefret suçu niteliğine eğilmeleri gereğinin altı çizilmelidir. Kararların da daha sağlıklı gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Ulusal, dinsel, ırksal, etnik, cinsiyet, cinsel

tercih vb. unsurlarıyla bilinen azınlık kesimleri ile ve özellikle sivil toplum örgütleriyle emniyet teşkilatı arasında işbirliği mekanizmaları kurulmalı, polis nefret suçlarıyla mücadelede bu gruptan yardım almalıdır. Bunun ötesinde polisin kendi içindeki ırkçı, aşırı milliyetçi, cinsiyetçi veya homofobik unsurların önlenmesi için farklı kesimlere mensup gençlerin emniyet teşkilatına kazandırılması gerekmektedir. Polis istatistikleri bu suçları tüm boyutları ile ortaya koyabilecek şekilde genişletilmeli ve geliştirilmelidir. Olay, fail, mağdur özellikleri bütün boyutları ile ortaya konabilmelidir. Örneğin ABD’nde yirmi yıla yakın bir süredir uygulanan Nefret Suçlarının İstatistikî Olarak Ortaya Konması Yasasına (Hate Crime Statistics Act) dayanan uygulamalardan sadece Avrupa ülkeleri örnek alacak değildir. Türkiye’nin de bu gibi yasalara gereksinim duyduğu açıktır.

Akılda tutulması gereken en önemli nokta; etnik, dinsel, cinsel vb. azınlıklar konusundaki egemen toplumsal eğilimin, çok kültürlülük bağlamında yapılan tartışmaların ve egemen siyasal söylemin, nefret suçlarını ister istemez arttırabileceği ya da azaltabileceği gerçeğidir. Ayrımcılığa, ırkçılığa, nefret suçlarına ve azınlık düşmanlığına karşı ceza hukukunun dışında siyasetin de önemi çok büyüktür. Bunlar arasında en önemli olanı azınlıkların, ülkenin siyasi iradesinin belirlenmesine katılımlarının sağlanması, hukuksal eşitliğin sağlanması ve fiili eşitliği gerçekleştirme yolunda destek politikalarının üretilmesi, yapısal ayrımcılığın önüne geçilmesidir. Avrupa’da pek çok ülke eşitlik komisyonlarına şikâyet mekanizmaları ihdas etmiştir. Luxemburg, işyerinde ya da mal ve hizmet sunumunda ırk, din, dil, cinsiyet, cinsel tercih vs. ayrımcılık yapılmasını cezai müeyyideye bağlayacak kadar ileri gitmiştir. Portekiz’de 1999’dan bu yana ırkçılık karşıtı yasalar bulunmaktadır. Irklar arası ya da etnik kesimler arası ilişkilerin tansiyonu yükselttiği Avrupa’da en deneyimli ülke olan İngiltere’de 1976 yılından bu yana Irklar Arası İlişkiler Yasası ("Race Relations Act") bulunmaktadır. Bu yasa ile kurulan bir komisyon Ayrımcılığın Önlenmesi Komisyonu olarak görev yapmaktadır. Türkiye’de de bu alandaki eksikliklerin giderilmesi gereklidir.

Türkiye’de de türlü etnik, dinsel, cinsel ve siyasal azınlık kesimleriyle ilgili siyasetteki perspektif değişimi, toplumun siyasal orta kesimlerine de rahatça sığrama potansiyeli gösteren kin ve nefret eğilimini ortadan kaldıracaktır. Dengeli bir azınlıklar siyasetinin ve ayrımcılığın sistematik olarak önlenmesinin, farklılıklara düşmanlığı da dolaylı olarak önleyeceği tartışmasızdır. Bu nedenlerden dolayı konu ile ilgili Meclis Araştırma Komisyonu kurulması gerekmektedir.